

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných a mimořádně nadaných

Obsah

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).....	2
Poskytování podpůrných opatření	2
Specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu žáků s SVP	3
Intervence.....	4
Pedagogické intervence	4
Předměty speciálně pedagogické péče	5
Vzdělávací obsah předmětů	7
Reedukace dyslexie	7
Reedukace dysgrafie.....	9
Reedukace dysortografie.....	10
Reedukace poruchy pozornosti s hyperaktivitou (ADHD).....	11
Nadaný a mimořádně nadaný žák.....	13
Poskytování podpůrných opatření a specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu nadaných a mimořádně nadaných žáků....	13

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Žák se SVP je žák, který k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Mezi žáky se SVP patří i žáci s nedostatečnou znalostí nebo bez dostatečné znalosti vyučovacího jazyka. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám žáka. Podpůrná opatření jsou poskytována bezplatně. Při práci s žáky se SVP se opíráme o intenzivní spolupráci školy a jejího školského poradenského pracoviště, žáka, jeho zákonných zástupců a školských poradenských zařízení. Vzdělávání žáků se SVP uskutečňujeme formou individuální integrace do běžných tříd, vzdělávání těchto žáků je specifikováno dle SVP žáka v souladu s Doporučeními ke vzdělávání ze školských poradenských zařízení.

Poskytování podpůrných opatření

Podpůrná opatření I. stupně jsou poskytována přímou podporou žáka ve výuce a maximálním respektováním jeho SVP. Poskytování těchto podpůrných opatření třídní učitel ve spolupráci s ostatními vyučujícími, výchovným poradcem a speciálním pedagogem průběžně vyhodnocuje a podle potřeb a vývoje SVP žáka je aktualizuje. Při poskytování podpůrných opatření I. stupně je možné využít plánu pedagogické podpory (PLPP). Ten vytváří třídní učitel s metodickou podporou výchovného poradce a speciálního pedagoga, jeho tvorby se účastní všichni vyučující žáka. S PLPP je seznámen žák a jeho zákonný zástupce. PLPP je třídním učitelem ve spolupráci s výchovným poradcem, speciálním pedagogem a vyučujícími žáka, vyhodnocován nejpozději do tří měsíců od zahájení poskytování podpůrných opatření. Na vyhodnocení PLPP se podílí i žák a jeho zákonný zástupce. Pokud jsou poskytována podpůrná opatření nedostačující, je zákonnému zástupci třídním učitelem nebo výchovným poradcem navrženo využití pomoci školského poradenského zařízení za účelem posouzení SVP žáka.

Podpůrná opatření II. – V. stupně jsou poskytována v souladu s Doporučeními ke vzdělávání ze školských poradenských zařízení. S obsahem Doporučení ke vzdělávání a zpráv ze školských poradenských zařízení jsou prostřednictvím výchovného poradce nebo třídního učitele informováni zákonní zástupci žáka a všichni vyučující žáka. Poskytování těchto podpůrných opatření jsou dvakrát za rok vyhodnocována třídním učitelem ve spolupráci s výchovným poradcem, speciálním pedagogem a vyučujícími žáka. Na vyhodnocení poskytovaných podpůrných opatření se podílí i žák a jeho zákonný zástupce. Pokud jsou poskytována podpůrná opatření nedostačující nebo vyžadují podle potřeb a vývoje SVP žáka aktualizaci, výchovný poradce nebo třídní učitel jedná se školským poradenským zařízením o změnách v Doporučení ke vzdělávání.

Pokud školské poradenské zařízení doporučí vzdělávání žáka podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP), škola začíná IVP se souhlasem zákonného zástupce vypracovávat. Tvorba IVP je převážně svěřena třídnímu učiteli, který obsah IVP konzultuje s ostatními vyučujícími žáka, speciálním pedagogem a výchovným poradcem. S hotovým IVP jsou seznámeni žák, zákonní zástupci žáka a všichni vyučující žáka. V případě potřeby v souladu s vývojem SVP žáka třídní učitel IVP aktualizuje. IVP je vyhodnocován dvakrát za rok třídním učitelem ve spolupráci s výchovným poradcem, speciálním pedagogem a vyučujícími žáka. Na jeho vyhodnocení se podílí i žák a jeho zákonný zástupce.

Originály dokumentů (Doporučení ke vzdělávání a zprávy ze školských poradenských pracovišť, PLPP a jejich vyhodnocení a IVP a jejich vyhodnocení) se všemi náležitostmi jsou uloženy u výchovného poradce, kopie těchto dokumentů v katalogovém listu žáka u třídního učitele.

Specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu žáků s SVP

Jako podpůrná opatření pro žáky se SVP jsou v naší škole využívány v souladu s Doporučeními ke vzdělávání a zprávami ze školských poradenských pracovišť využívána zejména:

Metody výuky

- respektování odlišných stylů učení žáka
- metody a formy práce, které umožní častější kontrolu a poskytování zpětné vazby žákovi
- umožnění ústního prověřování učiva příslušného předmětu před písemným projevem
- zkracování kontrolních prací
- kontrola porozumění textu
- upřednostnění kritéria čitelnosti před úpravností
- využívání názorných pomůcek
- důraz na logickou provázanost a smysluplnost vzdělávacího obsahu
- respektování pracovního tempa žáků a poskytování dostatečného času k zvládnutí úkolů

Organizace výuky

- střídání forem a činností během výuky
- u mladších žáků využívání skupinové formy práce
- využití individuálního přístupu

Intervence

- zajištění pedagogické intervence
- zařazení předmětů speciálně pedagogické péče

Intervence

Podpora pedagogické práce a současně posílení vzdělávání žáků zahrnuje intervence, které směřují často k reedukaci prostřednictvím předmětu speciálně pedagogické péče nebo pedagogické intervence, které zahrnují posílení výuky v předmětech, kde je třeba podpořit výuku žáka nebo přípravu na ni, včetně domácí přípravy. Do těchto předmětů jsou zařazováni žáci na základě Doporučení školského poradenského zařízení a se souhlasem zákonného zástupce.

Pedagogické intervence

Pedagogická intervence slouží zejména k podpoře vzdělávání žáka ve vyučovacích předmětech, kde je třeba posílit jeho vzdělávání, případně ke kompenzaci nedostatečné domácí přípravy na výuku. Pedagogická intervence se zaměřuje na rozvoj grafomotorických dovedností žáka, podporu při specifických poruchách učení, na rozvoj vizuálně percepčních dovedností a sluchové diferenciaci, na rozvoj komunikačních schopností i na rozvoj sociálních schopností. Pedagogické intervence jsou realizovány nad rámec časové dotace a to v rozsahu dle Doporučení školského poradenského zařízení. Pedagogické intervence jsou zajištěny pedagogickým pracovníkem, speciálním pedagogem nebo učitelem, a probíhají formou individuální nebo skupinové práce. O průběhu a náplni

pedagogických intervencí si vede pedagogický pracovník záznamy, které jsou podkladem pro konzultace s ostatními vyučujícími žáka, výchovným poradcem, jeho zákonnými zástupci a pracovníky školských poradenských zařízení.

Předměty speciálně pedagogické péče

Předměty speciálně pedagogické péče jsou zaměřeny na nápravu (redukaci) specifických poruch učení (dále SPU). Nejčastější formou specifických poruch učení vyskytující se u našich žáků je dyslexie, dysgrafie a dysortografie, někdy v kombinaci s ADHD. Cílem předmětů speciálně pedagogické péče je vytvoření kompenzačních mechanismů potřebných k překonávání obtíží spojených a pramenících z SPU v budoucnosti. Předměty speciálně pedagogické péče jsou na I. stupni poskytovány v době vyučovacích hodin Českého jazyka – čtení, na II. stupni z disponibilních časové dotace předmětu Český jazyk a to v rozsahu dle Doporučení školského poradenského zařízení. Předměty speciálně pedagogické péče jsou zajištěny speciálním pedagogem a probíhají formou individuální nebo skupinové práce. O průběhu a náplni předmětů speciálně pedagogické péče si speciální pedagog vede záznamy, které jsou podkladem pro konzultace s ostatními vyučujícími žáka, výchovným poradcem, jeho zákonnými zástupci a pracovníky školských poradenských zařízení. Vzdělávání každého žáka je specifikováno dle jeho aktuálních potřeb a jeho SVP v souladu s Doporučeními ke vzdělávání ze školských poradenských zařízení.

Charakteristické znaky výuky

- Vytvoření klidného pracovního prostředí
- Důslednost, stanovení jasných pravidel
- Individualizace výuky, která vychází z aktuálního stavu a projevů SPU
- Odstraňování specifických obtíží
- Rozvoj percepčně motorických funkcí
- Respektování aktuální dosažené úrovně
- Návky trénování paměti
- Rozvoj myšlení, logického uvažování
- Posilování motivace žáka
- Využívání kompenzačních pomůcek

VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE UPLATŇOVANÉ PŘI VÝUCE PŘEDMĚTŮ SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PÉČE

V rámci výuky Předmětů speciálně pedagogické péče se vyučující snaží vést žáky k osvojení následujících klíčových kompetencí:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problému
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

KOMPETENCE K UČENÍ

- učitel pomáhá žákům nalézt vhodné způsoby a metody pro efektivní učení

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMU

- učitel pomáhá žákům přistupovat k řešení problémů tvořivě
- učitel vede žáky k osvojení si dovednosti vyhledávat vhodné informace, třídít je, zpracovávat a využívat při řešení úkolů

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

- učitel rozvíjí komunikační dovednosti žáků
- učitel u žáků rozvíjí dovednost formulovat a vyjadřovat myšlenky a názory

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

- učitel rozvíjí individuální a sociální kooperativní dovednosti
- učitel nabízí aktivity pro rozvoj sebedůvěry, vlastního sebepečení, zvyšování sebevědomí

KOMPETENCE OBČANSKÉ

- učitel rozvíjí dovednost žáků respektovat názory ostatních a optimálním způsobem prosazovat své
- učitel pomáhá žákům volbou vhodným metod formovat volní a charakterové rysy žáků

KOMPETENCE PRACOVNÍ

- učitel vede žáky k efektivnímu organizování vlastní práce
- učitel pomáhá žákům nalézt způsoby jak využívat pracovních dovedností a vědomostí pro další rozvoj

Vzdělávací obsah předmětů

Reedukace dyslexie

Dyslexie a její typické projevy

Projevuje se obtížemi ve čtení, kdy je porušeno čtení jako vlastní akt. Čtení je pomalé, namáhavé, neplynulé s menším výskytem chyb nebo naopak rychlé, překotné, se zvýšenou chybovostí. Též se vyskytují problémy s intonací a melodií věty, nesprávné hospodaření s dechem, opakování začátků slov, neudržení pozornosti na jednom řádku, přeskakování řádků, horší orientace v textu. Objevují se chyby při čtení, např. záměny písmen tvarově podobných, přesmykování slabik, vynechávání písmen, slabik, slov, vět, přidávání písmen, vynechávání diakritických znamének, domýšlení koncovek slov. Problémy se objevují v reprodukci textu – dítě si nezapamatuje, co četlo, reprodukce je nesprávná, útržkovitá, nesamostatná (nutné pomoci návodnými otázkami). Vyskytuje se vliv nedostatečné krátkodobé paměti, kdy dítě zapomíná většinou střed textu, též se vyskytuje chaotická reprodukce bez logické a časové posloupnosti (děti s ADD, ADHD). Problémy se čtením jsou často ovlivňovány poruchami řeči. Problémy se objevují všude, kde je dítě závislé na výkonu čtení. Především jde o jazyky (opis, přepis, kontrola diktátů ad.), naukové předměty, matematiku.

Cíle reedukace:

- Odstranění dyslektických obtíží, osvojení dovednosti číst
- Optimální rychlost čtení a bezchybné čtení, porozumění čtenému textu – schopnost reprodukovat čtený text
- Čtení plynulé, s přednesem, s dodržováním správné větné melodie, správné hospodaření s dechem
- Dovednost uvědomit si chybu a opravit jí
- Důležitější než maximální rychlost čtení a dokonalá technika čtení je schopnost porozumět čtenému, pracovat s textem a dovednost čerpat z něj informace k dalšímu využití
- Neméně důležité je dovednost pracovat s chybou, uvědomit si jí a opravit
- Používání metod zaměřených na čtení s porozuměním od začátku, upřednostnění kvality před kvantitou, dostatek času, multisenzorický přístup, názornost
- Využívání speciálních kompenzačních pomůcek

Hlavní oblasti reedukace:

- Osvojování písmen (vyvozování a fixace)
- Rozlišování a fixaci tvarově podobných písmen
- Spojování hlásek a písmen do slabik
- Spojování slabik do slov, čtení slov
- Čtení textu
- Porozumění čtenému
- Tempo čtení
- Rozvoj percepčně-kognitivních funkcí

Reedukace dysgrafie

Dysgrafie a její typické projevy

Specifická porucha grafického projevu, zejména psaní. Podkladem této poruchy bývá nejčastěji porucha motoriky, dále porucha automatizace pohybů, motorické a senzomotorické koordinace, nedostatky ve zrakovém vnímání a prostorové orientaci, paměti, představivosti, pozornosti, smyslu pro rytmus, nedostatky v procesu převodu sluchových nebo zrakových vjemů do grafické podoby, též zkřížená lateralita.

Cíle reedukace:

- Zvládnutí jednotlivých písmen
- Snížení chybovosti
- Osvojení dovednosti opsat, přepsat a zapsat diktovaný text
- Včas zapsat vše potřebné – přiměřené tempo psaní
- Zlepšení čitelnosti písma – zlepšení kvality a úpravy grafického projevu
- Využívání vhodné formy písma z důvodu čitelnosti pro dítě i ostatní
- Psychické uvolnění, klid
- Používání metod zaměřených na rozvoj hrubé motoriky, motorické a senzomotorické koordinace, rozvoj jemné motoriky, rozvoj rytmizace a grafomotorický nácvik
- Využívání speciálních kompenzačních pomůcek

Hlavní oblasti reedukace:

- Rozvíjení motorických funkcí – rozvoj hrubé a jemné motoriky, motorické a senzomotorické koordinace
- Rytmizace
- Grafomotorický nácvik
- Osvojování a zapamatování písmen
- Písemný projev – opis, přepis, diktát
- Záměny písmen
- Rozlišování tvarově podobných písmen

- Vynechávání písmen
- Chybné umísťování diakritických znamének
- Nedodržování hranic slov v písmu
- Práce s chybou – nácvik vyhledávání chyb v písemném projevu
- Čitelnost psaného projevu
- Vhodná forma písma

Reedukace dysortografie

Dysortografie a její typické projevy

Specifická porucha pravopisu. Porušeno je sluchové vnímání, zejména schopnost sluchové diferenciace, sluchové rozlišování (rozlišování zvuků, výšky, délky a hloubky tónů, jednotlivých hlásek, slabik, slov i vět. Porušena je schopnost sluchové analýzy a syntézy, sluchová orientace a sluchová paměť, dále pak vnímání a schopnost reprodukce rytmu. Deficity se vyskytují i ve zrakovém vnímání – zraková analýza a syntéza, zraková diferenciace, zraková paměť, v propojení jednotlivých smyslových vjemů (intermodalita). Problémy se vyskytují zejména při psaní diktátu (specifická chybovost), ale i při opisích, přepisech. Jedná se především o vynechávky písmen, slabik, slov i vět. Dále pak přidávání písmen, přesmykování slabik, vynechávky, přidávání nebo nesprávné umístění diakritických znamének, záměny slabik zvukově podobných, nedodržování hranic slov v písmu, komolení slov, výskyt gramatických chyb. Další problémy způsobují: pomalé pracovní tempo, nedostatky ve zrakovém vnímání, často i dysgrafie – pomalé psaní, nečitelnost, poruchy řeči, snížený jazykový cit, obtíže ve vnímání a reprodukci rytmu.

Cíle reedukace:

- Zmírnění projevů poruchy
- Vedení k používání kompenzačních mechanismů
- Rozvoj sluchového, zrakového vnímání
- Správná výslovnost
- Práce s chybou
- Používání metod zaměřených na rozvoj sluchového vnímání, výslovnost, grafické znázorňování, ústní zdůvodňování, multisenzorický přístup

- Využívání speciálních kompenzačních pomůcek

Hlavní oblasti reedukace:

- Vynechávání písmen
- Vynechávání slabik, slov a vět
- Vynechávání, přidávání nebo nesprávné umístění diakritických znamének
- Rozlišování znělých a neznělých hlásek
- Rozlišování měkkých a tvrdých slabik di-ti-ni/dy-ty-ny
- Rozlišování slabik bě, pě, vě, mě
- Rozlišování hranic slov v písmu
- Rozvoj slovní zásoby
- Osvojování a fixace gramatických pravidel
- Rozvoj oslabených percepčně-kognitivních funkcí – sluchové, zrakové vnímání
- Nácvič správné výslovnosti

Reedukace poruchy pozornosti s hyperaktivitou (ADHD)

ADHD a její typické projevy

ADHD se vyskytuje u dětí často s průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, často s poruchami učení spojené s odchylkami funkce centrální nervové soustavy. Porucha CNS způsobuje určité odlišnosti v chování a jednání dítěte, jedná se většinou o projevy vrozené, které dítě neumí ovlivnit. Vhodnými postupy je lze ovlivnit a korigovat. Mezi typické projevy dětí školního věku patří poruchy motoriky a aktivity, emoční poruchy a poruchy chování, poruchy koncentrace pozornosti a paměti, poruchy řeči, vnímání a myšlení.

Cíle reedukace:

- Usměrnování chování a reakcí vhodným způsobem
- Vedení k dokončení započaté a přerušené činnosti
- Vedení k cílené relaxaci v případě potřeby (návčik relaxačních činností, pohybové uvolnění)
- Usměrnování pracovního tempa
- Vedení k dodržování stanovených pravidel, řádu
- Kontrola, zvládání impulzivních reakcí, výkyv nálad, neadekvátních reakcí
- Snižování emočního napětí, afektivity, úzkosti
- Návčik technik pozitivních způsobů řešení konfliktů
- Rozlišování vhodného, nevhodného chování z hlediska dodržování společenských norem
- Pozitivní rozvoj vztahů se spolužáky
- Rozvoj komunikace, kooperativních dovedností
- Návčik přijímání pozitivní i negativní zpětné vazby
- Používání metod zaměřených na střídání činností, odbourávání agrese, metody efektivní komunikace
- Využívání speciálních kompenzačních pomůcek

Hlavní oblasti reedukace:

- Projevy hyperaktivity
- Rychlá a snadná unavitelnost
- Soustředění
- Poruchy motoriky – jemné i hrubé a z toho plynoucí neobratnost, nešikovnost, koordinace pohybů, zvýšené svalové napětí, problémy v sebeobsluze, při hře, problémy s písmem, rýsováním, kreslením
- Poruchy vnímání, poruchy pravolevé orientace a orientace v prostoru, čase
- Poruchy koncentrace pozornosti a paměti
- Porucha motoriky mluvidel

Nadaný a mimořádně nadaný žák

Nadaným žákem je žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. Tento žák pracuje nadstandardně, je samostatný, má zájem tvořit a pracovat nad rámec výuky. Je výjimečný a jeho talent je prokazatelný. Nadaný žák je identifikován pedagogem, kterým je žák dále veden. Nadání žáka může posoudit i školské poradenské pracoviště a ve vzdělávání takového žáka se školou spolupracovat. Mimořádně nadaným žákem je považován žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně tvořivosti v širokém okruhu činností nebo jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. Škola využívá pro podporu nadání a mimořádného nadání podpůrných opatření podle individuálních vzdělávacích potřeb žáků a vytváří dostatečné podmínky pro rozvoj nadaných dětí. Vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků probíhá formou individuální integrace do běžných tříd, vzdělávání těchto žáků je specifikováno dle nadání žáka v souladu s Doporučeními ke vzdělávání ze školských poradenských zařízení.

Poskytování podpůrných opatření a specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu nadaných a mimořádně nadaných žáků

Podpůrná opatření I. - IV. stupně jsou poskytována v první řadě přímou podporou žáka ve výuce předmětů, ve kterých se projevuje žákovo nadání. Při poskytování podpůrných opatření je možné využít plánu pedagogické podpory (PLPP) nebo individuální vzdělávacího plánu (IVP). Tvorba, vyhodnocování a náležitosti těchto dokumentů jsou shodné jako u PLPP a IVP žáků se SVP.

Vzdělávání nadaných žáků vychází hlavně z principů diferenciací a individualizace. Ve výuce je kladen důraz zejména na **obohacování učiva** - rozšiřování učiva tak, aby učivo postihovalo mezioborové vztahy; prohlubování učiva tak, aby obsahovalo další podrobnosti a detaily o probíraném učivu/tématu; obohacování učiva, které je již nad rámec vzdělávacího programu. Možným nástrojem je také **akcelerace učiva** – urychlení procesu vzdělávání. V rámci integrace nadaného žáka organizací výuky, tedy vhodně volenými strategiemi z hlediska obsahu výuky i formami a metodami práce, vytváříme takové edukační prostředí, které zohlední jeho specifické vzdělávací potřeby s cílem rozvíjení silných i slabých stránek žáka a prevencí nebo podporou jeho osobnostních nebo sociálních problémů. Využitím vhodných metod v edukačním procesu se informace a poznatky nestávají cílem vyučování, ale působí jako prostředek k rozvoji myšlení, kreativity i osobnosti žáka. Proto je při plánování a přípravě výuky kladen důraz na specifické individuální potřeby jednotlivých

žáků; respektování základních principů pro vzdělávání nadaných - dostatečné množství uspokojujících a pestrých podnětů a aktivit na hranici nebo nad hranicí zkušeností žáka, na smysluplnost, na učení v souvislostech orientované na rozvoj vyšších úrovní myšlení, tvořivost a individuální přístup akceptující netypické kognitivní, osobnostní i emocionální zvláštnosti nadaných.